

''אמרתִי אַחַכְמָה''?

מאת הרב ישראל נאה שליט"א

(בס"ד, אנטוורפן. תמוז תשנ"ז-ע"ח. לז"נ אאזמו"ר 'בעל השיעורים' זצ"ל, כ' תמוז תשי"ד)

'אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני'

שלמה המלך ע"ה, אמר בחכמתו: 'כל זה ניסיתי בחכמה **אֲמַרְתִּי אֲחַפְּמָה וְהִיא רְחוּקָה מִמֶּנִּי**' (קהלת ז, כג). ועי' דרשו במדרש (יבמ"ר יט, ו): "'ויקחו אליך פרה אדומה' וגו' (במדבר יט, ב). א"ר יוסי, א"ל הקב"ה למשה, **לך אני מגלה טעם פרה** [אדומה] **אבל לאחר - חוקה**"¹. הדיוק הוא מ'**אליך**', וכי כל הפרה היא לצורך משה בלבד? אלא פירוש, '**אליך**' - לך אני מגלה טעמי פרה, ולאחרים חוקה, גזירה בלא טעם.²

לעתידי לבא יתגלה הטעם

אכן, לע"ל יגלה הקב"ה טעמי הפרה האדומה, כהמשך דברי המדרש (שם): "א"ר הונא, כתיב (תהלים עה, ג) 'אני מישרים אשפט', וכתיב (זכריה יד, ו) 'וְנִהְיָה בַּיּוֹם הַהוּא לֹא יִהְיָה אֹרֶךְ יָמֵי יִקְפְּאוֹן { וְקִפְּאוֹן }'. 'יִקְפְּאוֹן' – כתיב [וְקִפְּאוֹן] קרי. ל"א], דברים המכוסין בעוה"ז, עתידים להיות צפים לעולם הבא". היינו, שלעתיד לבא, יתגלו דברים המכוסים ויהיו צפים לעין כל.³

חכמת שלמה

בתחילת דברי המדרש (שם): "זאת חקת התורה". רבי יצחק פתח: 'כל זה נסיתי בחכמה אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני'. וכתיב, 'ויתן אלקים חכמה לשלמה וגו' כחול אשר על שפת הים' (מל"א ה, ט), מהו 'כחול'? רבנן אמרי, נתן לו חכמה כנגד כל ישראל, וכו'. אמר שלמה: על כל אלה [כל פרשיות התורה ובכל עמקי חכמה] עמדתי, ופרשה של פרה אדומה, חקרותי ושאלתי ופשפשתי – 'אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני'".⁴ כיצד מטהרת טמאים ומטמאה טהורים.⁵

1. וראה גם 'מדרש תנחומא' (ח) ו'פסיקתא' (יד, ג. ועוד).

2. כ"מ מפירוש מהרז"ו (שם).

3. ובימנחת ש"י (זכריה שם) מבאר: **"יקפאון - וקפאון קרי**. ובימסורה רבתא' וגם בריש הושע [במסורה] ובריש דבה"י [שם], נמנה עם מילין **דכתיבין יו"ד בריש תיבותא וקרינן וא"ו** ועל זה נאמר שם 'יקפאון' פלוגתא דרב נחמן, ר"ל, **שלדעתו הוא בוא"ו גם בכתיב**. אבל במדרשים (המובאים כאן בהערה 1) אמרו: לא יהיה אור יקרות וקפאון, יקפאון כתיב. דברים המכוסים מכם בעולם הזה, עתידים להיות צפויים לעוה"ב וכו' ופי' בעל ימתנות כהונה' - יקפאון - **יו"ד האיתן**, מורה על העתיד.

4. עי"ע 'מדר"ת' (שם) ו'פסיקתא' (שם ז) ובחומש 'תורה שלמה' (שם).

5. ע"י יומא (יד.). ובס' 'הניקוד' (לר"י גייקטיליא. ב'סוד החשמ"ל) השתמש בלשון: "ושלמה צווח, ואמר 'אמרתי אחכמה' וגו'.

התמיהות

יש להבין : א. הרי שלמה ידע, כי הקב"ה גילה רו זה רק למשה, ומדוע א"כ '**התחכם**' וחקר לדעת את הטעם, הרי 'טעם' אין שייך לחקור אותו, ולא בגדלות חכמת האדם תלוי הדבר. ובאמת היכן היה יכול למצוא את **הטעם אם הקב"ה לא גילהו ? ב.** כן יש לדייק, מהו הלשון : 'והיא רחוקה ממני', הרי היה מתאים יותר לומר : 'והיא נעלמה ממני' ! כמו : 'ואם כל עדת ישראל ישגו ונעלם דבר מעיני הקהל' (ויקרא ד, יג), ועוד כ"פ. ואילו הביטוי 'רחוק' – [= 'רחוקה'] יש במשמעו ראייה כלשהי!! כמ"ש (בראשית כב, ד) : '**וירא את המקום מרחוק**', וכן '**ויראו אותו מרחוק**' (שם לו, יח) ועוד. [ועי' רש"י קהלת (שם)].

ליכא מידי דלא רמיזי

התמיהות יבוארו עפ"י המאמר: "מי איכא מידי דכתיבי בכתובי דלא רמיזי באורייתא"? (תענית ט.). וברש"י: "ולא רמזה משה באורייתא - שהחומש הוא יסוד נביאים וכתובים, ובכולן יש סמך למצוא מן התורה".⁶

הולך ומתרחק...

כלומר, שלמה המע"ה היה מהרהר , כי לאחר שהקב"ה גילה למשה את הטעם, **הרי משה בוודאי "הניח רמז" על כך בתורה, לכן יש מקום להתחכם ולמצוא את אותו הרמז**. אכן שלמה המלך בחכמתו הגדולה, ניסה, עמל וחיפש כל חייו לגלות היכן מרומז טעם זה. ולבסוף, כשלא מצא, אומר שלמה: נפלאת היא סוד פרה אדומה, שהוא **היפך הדעת**, "**מטהרת טמאים ומטמאה טהורים**"! והנה ככל שאני מנסה למצוא טעמה וסודה, **כן סוד זה הולך ומתרחק הולך ומתרחק ממני**!! דבר הנוגד את הדעת, דהרי בשעה שעמלים בתורה הולכים ומתקרבים לסודות התורה, ואילו **בפרשת פרה אדומה אני רואה היפך הדברים**, לכן דייק שלמה ואמר: **"והיא רחוקה ממני"**. במקום **"נעלמה"** ממני.⁷ [עי' רמב"ן (דברים כב, ו)].

6. ב'ליקוטי מאמרים' (להרצ"ה זצ"ל על ס' יהושע) מבאר: "התורה שבכתב היא כוללת בהעלם, כל מיני חכמה שיש בחכמה של ה' יתברך, שרצה שתתגלה לברואים, וכמו שאמרו ז"ל (תענית ט). 'ליכא מידי דלא רמיזי באורייתא' ואמרו (ב"ק צב), 'מנא הא מילתא דאמרי אינשי וכו'. שכל מין חכמה דאמרי אינשי, רק שהוא חכמה אמיתית ושפת אמת, היא רמוזה בתורה הכל, אבל הכל ברמז והעלם, רק אחר כך בהמשך הדורות היא יוצאה לאור, ע"י חכמי דור ודור ודורשיו, וע"י כל הנפשות פרטיות אשר כ"א מחדש דבר חכמה, אשר אליה הוכן בפרט, וזהו הנקרא 'תושבע"פ', שהוא מה שחידשו סופרים, ונובעים מלבות בני ישראל, וימה שתלמיד ותיק עתיד לחדש'. ואמרו ז"ל ברכות (ה: ועוד), שנגלה הכל למשה וכו'. היינו, כמו שנגלו כל הנפשות לאדה"ר ועניינם לפי שהוא היה כוללם, שהרי היה אביהם, וע"כ היו כלולות בטיפי מוחות כולם וכנ"ל. דזהו 'ספרא דאדם הראשון', [ע"י ב"מ פה:]. כך משה וכו', שאליו נגלו כל תעלומות התורה שבכתב, ונקראת על שמו 'תורת משה' [יהושע (ח, לא). ועוד]. על כרחך שנפשו היתה כוללת כל חכמת התורה שבכתב, וממילא היה כולל גם כן לכל חכמת תושבע"פ שהרי הכל נובע ממנו ורמוזה בו".

7. אח"כ מצאתי כי ה'כתב סופר' מפרש עד"ז.

גימטריאות

גימטריאות עפ"י האמור לעיל. נפתח בגימט' מרבנו בחיי (במדבר יט, ב): "'אמרת אחכמה והיא רחוקה ממני', 'והיא רחוקה' בגימט' פרה אדומה". ואלו שלי: א. 'ויקחו אליך' [עה"כ], בגימט': "לך אני מגלה" [עם ג' התיבות]: ב. "הפרה האדומה" בגימט' 'מטמא ומטהר' [עה"כ]: ג. 'משה' בגימט': "הפרה האדומה". ("לעולם היא נקראת על שמך" חז"ל. מובא ברש"י): ד. 'ויקחו אליך פרה אדומה' בגימט': "ולא למלך שלמה". [י. נאה].

~~~~~